

לב הפרשה

שיעורו השבועי של המרצה אליהו יוסף

פרשת וירא תשפ"ז

הפראייר הראשון בעולם!

שעבר, זה לא היה רק לשחוט את בנו יחידו, אלא זה היה לסתור את כל מה שצעק ואמר כל חייו לכל העולם כולו, שהעבודה זרה היא שקר, ויש אלוקים בשמים, ובשונה מהעבודה זרה שאתם מקריבים לכבודה את הבנים שלכם, ואתם אומרים שהיא שמחה בזה, אלוקים שבשמים אינו חפץ ושמח בזה, ואף אוסר לשחוט את הילדים בשבילו, זה רצח ואכזריות שהוא שונא.

ואחרי כל השנים שצעק נגד זה, עכשיו הוא נדרש על ידי אלוקים לעשות את זה בכבודו ובעצמו, וצריך להתמודד עם הטבע האנושי והקושי הרגשי של אדם שנהיה אבא בגיל 100, ועם הצער של אשתו שנהייתה אמה בגיל 90, ועוד יותר צריך להתמודד עם ה'רצח' שיעשו לו בתקשורת (הן השמאלנית והן הימנית), שכל המהדורות וכתורות העיתונים יפתחו בכך שגדול הדור רימה את כולם כל השנים, ונתפס בשקר הגדול ביותר בהיסטוריה האנושית, ויצא מזה חילול השם שאין כדוגמתו, וכל מאמיניו יזרקו את הכיפה וכו' וכו', ובכל זאת אברהם לא

בפרשה הקודמת למדנו שאברהם אבינו לא רק מסר את נפשו על קדושת שמו יתברך כשנזרק לכבשן האש באור כשדים, אלא גם מסר את חייו לבורא עולם, ועמד לכל אורך חייו בניסיונות קשים מאוד, ובראשם בניסיון הקשה ביותר - 'ניסיון האגר', וקיבל בהכנעה את כל מה שציווה אותו ה', ולא הרהר אחריו. ראינו את זה בניסיון של 'לך לך', שהקב"ה הבטיח לו "וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדָּלְךָ שְׁמֶךָ וְהָיָה בְּרַכָּה. וְאֶבְרַכְךָ מִבְּרַכְיָךְ וּמִקִּלְךָ אֲרָר", ובמקום שיתגשמו כל הברכות, הוא מוצא את עצמו בהתחלה מתמודד עם רעב, ואחר כך מתמודד עם זה שלקחו לו את האשה, שזה נורא ואיום, ולאחר מכן מתמודד עם זה שאין לו ילדים במשך שנים רבות, ובכל זאת המשיך להישאר באמונתו ולא הרהר על בורא עולם: 'לאן נעלמו כל ההבטחות?!'.

ולאחר שסוף סוף בגיל 100 זכה לקצת נחת, זכה לבן, הגיע הניסיון הגדול של עקידת יצחק, שבו היה צריך לשחוט את בנו יחידו שציפה לו כל כך הרבה שנים, וכמו שאמרנו שבוע

שת ליבו לזה, ואמר: 'מה שאלוקים מבקש אני עושה בלי שום חשבונות שבעולם, אני עבד אמיתי', וכל מה שניסה השטן להחליש אותו, ואף בטענות של כבוד שמים, לא הצליח.

ה' מבקר חולים

"וַיָּרָא אֱלֹהֵי ה' בְּאַלְגֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֹם הַיּוֹם: וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְצִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה."

נשאלת השאלה: מספרת לנו התורה שהקב"ה נראה אל אברהם, אבל התורה לא אומרת למה נראה אליו ומה אמר לו, בשונה ממקומות אחרים שבהם כתוב, כגון: "וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לוֹרְעֶץ אֶתָּה הָאֶרֶץ הַזֹּאת" (בראשית י"ז, ד), וכן: "וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֶל-שְׂדֵי הַתְּהֵלֶךְ לִפְנֵי וְהִנֵּה תָמִים" (שם י"ז, א), מדוע כאן שינה הכתוב ולא כתב את הסיבה שנראה אליו?

התשובה היא, שבאמת הקב"ה לא נראה אליו בשביל לבקש ממנו משהו או בשביל לומר לו משהו, אלא הקב"ה נראה אליו כדי לבקר אותו, משום שאברהם היה חולה עקב קיום מצוות ברית המילה, שְׁצִנָּה ע"י ה' לקיימה כשהיה בגיל 99.

וכן בגמרא: "מאי פְּחֹם הַיּוֹם? אמר ר' חמא בר' חנינא: אותו היום יום שלישי של מילה של אברהם היה, ובא הקב"ה לשאול באברהם, והוציא הקב"ה חמה מנרתיקה כדי שלא יטריח אותו צדיק באורחים." (ב"מ פו:)

וכתוב במדרש: "והוא יושב פתח האוהל", וכי דרכו של אברהם אבינו לישב פתח האוהל? אלא להודיעך כמה חביבה הכנסת אורחין לפני אברהם אבינו, שכיון ששה שני ימים בלא הכנסת אורחין, אמר, שמא סבורין שהן מצערין אותי? מיד יצא וישב לו על הפתח, להכניס העוברין והשבים." (מדרש הגדול)

הרצון יוצר מציאות

עוד אומרת הגמרא: "שדריה לאליעזר למיפק לברא, נפק ולא אשכח, אמר: לא מהימנא לך, היינו דאמרי תמן: לית הימנותא בעבדי". פירוש: אברהם אבינו שלח את אליעזר לבחון כדי שיחפש לו אורחים, וחזר אליעזר ואמר לאברהם שלא מצא, ואמר לו אברהם, שהוא לא מאמין לו, כמו שאומרים העולם שאין אמונה בעבדים.

נשאלת השאלה: מדוע כעס אברהם אבינו על אליעזר כאילו עשה לו משהו בכוונה או ששיקר לו? התשובה היא: משום שאברהם ידע ש"בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו", ואם אדם מאוד רוצה - בסוף הוא יקבל את מה שרוצה, לכן כשאמר לו אליעזר שאין אורחים, אמר אברהם: 'אין אמונה בעבדים', כלומר, שאליעזר אינו רוצה למצוא אורחים כמו שאברהם רוצה, ויצא אברהם לחפש בעצמו, אבל אם אליעזר היה באמת רוצה ומתעקש למלא את רצון אברהם למצוא אורחים - ה' היה מזמן לו אורחים.

אם תרצה - זה יקרה!

הרב יצחק זאב הלוי סולובייצ'יק זצ"ל, המכונה הגרי"ז מבריסק, בנו של ר' חיים מבריסק זצ"ל, נולד בוולוז'ין בשנת תרמ"ז ונפטר בירושלים בערב יום כיפור תש"כ.

פעם אחת בערב יום הכיפורים, הוא קרא לר' משה דוד טננבוים זצ"ל, שהיה מנהל ועד הישיבות, וביקש ממנו שיסדר לו בדחיפות מסמך לבחור מסויים בקשר לצבא. אמר לו הרב

טננבוים: "עכשיו ערב יום כיפור, אין עם מי לדבר, אני לא יכול לטפל בזה כעת", ענה לו הרב מבריסק: "אל תאמר שאתה לא יכול, תאמר שאתה לא רוצה!". הרב טננבוים ניסה להצטדק שהוא תמיד נענה לבקשותיו של הרב, ועכשיו זה באמת לא אפשרי, אך הרב חזר על הדברים פעם ופעמיים.

ראה הרב טננבוים שאין לו ברירה, וניסה ליצור קשר עם אחד המפקדים העליונים בצבא בקשר לזה. אמר לו המפקד: "לא שייך להשיג את המסמך לפני יוה"כ. היום כל המשרדים סגורים, ובשביל לחתום על מסמך זה צריך את הדרג הגבוה בצבא!", אמר לו הרב טננבוים: "אל תגיד שאתה לא יכול, תגיד שאתה לא רוצה!". המפקד נפגע מאוד ואמר לרב טננבוים בכעס: "ככה אתה מדבר אלי?!" האם פעם סירבתי לבקשתך? "ענה לו הרב טננבוים: "אתה צודק, אף פעם לא סירבתי לבקשתי, אך מילים אלו אמר לי הרב מבריסק שאמרתי לו בדיק את טענותיך, ולכן אני מעביר לך מה שהרב אמר".

בסופו של דבר, אותו מפקד עשה מאמצים רבים והשיג את הטופס המבוקש עוד באותו יום! (חשוקי חמד זרעים עמ' קנ"ז)

הפרוייקט הראשון מסוגו בעולם

בפרשה שלנו אנו למדים על אברהם אבינו, שחזן מלצעוק בכל מקום שיש אלוקים, היה לו פרוייקט חיים ראשון מסוגו בעולם, הוא הקים פרוייקט של חסד עם הזולת עד כדי טירוף ממש.

כתוב בגמרא: "וַיֵּשֶׁע אֶשֶׁל בְּבָאָר שְׁבַע", אמר ריש לקיש: מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים". וכן אמרו רבי יהודה ורבי נחמיה, וַיֵּשֶׁע אֶשֶׁל אחד אמר: 'פרדס' [עם כל סוגי המינים: ענבים, תאנים, רימונים וכו', ואשל זה מלשון 'משאלה', שנטע פרדס בכדי למלא את כל המשאלות של האורחים, כל אחד מה שהוא אוהב], ואחד אמר: 'פונדק', [ומה שכתוב 'ויטע אשל' הכוונה היא שנטע והעמיד מבנה לבית הארחה, 'לאשל' שזה ראשי תיבות 'אכילה, שתיה, לוייה'].

ועוד מובא בגמרא: "וַיֵּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם ה' אֶל-עוֹלָם", אמר ריש לקיש: אל תיקרי 'ויקרא' אלא 'ויקריא', מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בְּפָהּ כל עובר ושב. כיצד? לאחר שאכלו ושתו, עמדו לברכו, אמר להם: 'וכי מְשָׁלִי אכלתם? מְשָׁל אלוקי עולם אכלתם! הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם'. (סוטה י.)

ורואים אנו שאברהם אבינו בנה מסעדה גדולה ומרווחת, והיה לו מחלקה חלבית, מחלקה פרווה ומחלקה בשרית, עם תפריטים עשירים ומגוונים, וכך הגשים את המשאלות של האנשים, וכתוב במדרש שהאוהל של אברהם אבינו היה פתוח מכל הכיוונים, כדי שיוכלו להיכנס מכל כיוון, (מדרש תהילים פרק ק"), ולאחר שהאורחים אכלו ושתו, אברהם היה מלמדם שה' ברא את העולם והכל ממנו, וצריך לברך ולהודות לבורא עולם, ועל ידי זה פרסם את האמונה בה' בכל העולם, וקירב רבבות להאמין בבורא עולם, וממנו אנו למדים שבכדי לקרב צריך לעשות זאת ע"י נתינה ומאור פנים, ובפרט נתינה של אכילה ושתיה שזה כמי שנותן חיים לאדם, וגורם שיפתחו הלבבות ויהיה ניתן להשפיע, וכמו שכתוב "גדולה לגימה שמקרבת את הרחוקים" (סנהדרין קג:).

[והאמת היא שכשהאנשים רואים אדם שמתנהג בצורה כזו מיוחדת, שמכניס אורחים שהוא לא מכיר, מכל סוג, ללא הבדל של דת, גזע, צבע ומין, ודואג לכל מחסורם, והכל בחינם ובמאור פנים, אז בעומק הנפש הם מרגישים כבר מעצמם שיש אלוקים, משום שכזה אדם שהוא מתנהג כמו מלאך רק אלוקים יכול לברוא].

הטירוף לחסד

שאלה 1: ראינו שאברהם אבינו הרים פרויקט שלם של הכנסת אורחים, כדי לקרב את האנשים לבורא עולם. מדוע לאחר מילתו, כשהוא כל כך חולה, והקב"ה סידר לו שלושה ימי הבראה כדי שינוח ויאגור כוחות, לא רק שהוא לא היה שמח מזה, אלא הוא אף ישב בצער ושלח את אליעזר העבד שלו שיחפש לו אורחים, וכשאליעזר לא מוצא, הוא כועס עליו, והולך בעצמו ויושב בפתח האוהל בחום גדול, לראות אולי יראה איזה צל צילו של עובר אורח? מילא אם היה דופק אצלו בבית אורח והוא היה קם ממיטת חוליו כדי לכבד אותו, עוד אפשר להבין, אבל למה לחפש אורחים כשהוא כבר יודע שאין נפש חיה בנמצא?

מתאבד על חסד

לאחר שאברהם אבינו יושב ומחכה בפתח האוהל לאורחים, הוא רואה שלושה אנשים באים, שלושה 'פלאחים', שלושה ערבים, והוא רץ אליהם ומתחנן שיבואו אליו להתארח, (כאילו הוא זה שנוקם וצריך עזרה...), ולאחר שהסכימו ובאו, נאמר: "וַיֹּאֲלֵהֶם בְּקֶרֶן אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֵּן בְּקֶרֶן וְיָטוּב", וכתוב בגמרא: "אמר רב יהודה אמר רב: 'בֶּן בְּקֶרֶן' אחד, 'יָטוּב' שנים, 'וְיָטוּב' שלשה". ושואלת הגמרא: "ולמה לי תלתא? תסגי בחד", היה מספיק להביא רק עגל אחד ולהכין ממנו אוכל לשלושת האורחים, למה צריך שלשה? "אמר רב חנן בר רבא: כדי להאכילן שלש לשונות בחרדל".

שאלה 2: מדוע כאן אברהם יצא מַגְדֵּרוֹ לכבד אותם כאילו המשיח הגיע? הרי פשוט שלא לכל אורח שהגיע אליו הוא שחט במיוחד בקר ונתן לו לשון, ועוד לשלושה אנשים שלוש בהמות, ועוד לערבים, וכל זה כשהוא חולה, הרי הם בעצמם לא מצפים לזה אפילו לא בחלום שלהם!

סדום ועמורה

בהמשך הפרשה אנו רואים שאחרי שהקב"ה החליט להפוך את סדום, הוא לא רצה להסתיר זאת מאברהם, גילה לו זאת, והדבר היה מאוד קשה בעיני אברהם, ולכן התחיל בסדרה של תפילות ובקשות עליהם, אולי יחוס ה' אולי ירחם, שנאמר: "וַה' אָמַר הַמִּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה... וַיֹּאמֶר ה' וְעַתָּה סֹדֶם וְעִמֹרָה כִּי רַבָּה וְחַטָּאתָם כִּי כְבֹדָה מְאֹד: אֲרֹדָה נָא וְאַרְאֶה הַכְּצַעְקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ פֶלֶא וְאִם לֹא אֲדַע... וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הָאֵף תִּסְפָּה צָדִיק עִם רָשָׁע".

נשאלת השאלה: מה הפירוש שאמר ה': 'אֲרֹדָה נָא וְאַרְאֶה הַכְּצַעְקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי', לאיזה צעקה מתכוון ה'? ומדוע נאמר בלשון יחיד "כצעקתה" ולא רבים "כצעקתם", הרי מדבר על סדום ועמורה? ועוד, מדוע כתוב 'וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר'? לאן ניגש? היה לו לומר 'ויתפלל אברהם'?

אומר המדרש: מַעֲשֶׂה בַּשָּׁמַיִם נִצְרָוּת שִׁיָּדוּ לְשִׁתּוֹת וּלְמִלָּאָת מַיִם, אֲמָרָה אַחַת לְחִבְרָתָהּ: 'לִמָּה פְּנִיָּה חוֹלְנִיּוֹת?', אֲמָרָה לָהּ: 'כִּלּוּ מְזוֹנוֹתֶיךָ וּכְכָר הָיָא נְטוּיָה לְמוֹת', שְׁמִרּוֹב הָרַעֲב הָיָא עוֹמֶדֶת לְמוֹת, וּבִסְדוּם הָיָא אֲסוּר לַעֲזוֹר לַעֲנִיִּים. מָה עֲשִׂיתָ? מִלָּאָה אֶת הַפֶּד הַקָּמָת, וְהִחְלִיפוּ, נִטְלָה זֶה מִה שֶׁבִּיד זֶה, עֲשׂוּ בַעֲזוּרָהּ שֶׁלֹא יִגְלוּ שֶׁהִיא עוֹזֶרֶת לְחִבְרָתָהּ הָעֲנִיָּה, אֵךְ בִּסּוּף הַשְׁלִטוֹן עָלֶיהָ עַל זֶה, וְכִינֵן שֶׁהִרְגִּישׁוּ בָּהּ, נִטְלָה וְשִׁרְפוּ אוֹתָהּ. אָמַר הַקָּב"ה: 'אֲפֹלֵ אֲנִי מִבְּקֶשׁ לְשִׁתְּךָ, דִּינָה שֶׁל נִצְרָה אֵינִי מְנִיחַ אוֹתִי לְשִׁתְּךָ. הִנֵּה הוּא דְּכֵתִיב: 'הַכְּצַעְקָתָהּ', הַכְּצַעְקָתָם'.

אינו אומר אלא 'הַכְּצַעְקָתָהּ', וְאֵיזוֹ? זוֹ דִּינָה שֶׁל נִצְרָה. (בר"ר מ"ט, ו', ועי' סנהדרין ק"ט). רואים אנו כאן דוגמא מגדול רשעותם ואכזריותם של אנשי סדום ועמורה.

ועוד במדרש: 'וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר', רַבִּי יְהוֹדָה וְרַבִּי נְחֻמִּיָּה וְרַבִּינָן, רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר: הַגָּשָׁה לְמִלְחָמָה, רַבִּי נְחֻמִּיָּה אָמַר: הַגָּשָׁה לְפִיּוֹס, וְרַבִּינָן אָמְרִי: הַגָּשָׁה לְתַפְלָה. רַבִּי אֱלֵעָזָר פָּשַׁט לָהּ: אִם לְמִלְחָמָה אֲנִי בָא, אִם לְפִיּוֹס אֲנִי בָא, אִם לְתַפְלָה אֲנִי בָא, (שמו"ר מ"ט, ח'). מהמדרש רואים שאברהם אבינו לא בא רק להתפלל עליהם כדי לצאת ידי חובה, אלא הוא בא כדי להילחם בשבילם, ולכן כתוב 'וַיֵּשֶׁב', שזה מסמל התאמצות עם כל הרמ"ח אברים.

מתחנן על הרשעים!?

שאלה 3: מדוע ולמה אברהם אבינו נוהג כך? הרי ראינו כמה הם היו רשעים ואכזריים גמורים, ועושים בדיקת את ההיפך הגמור מאברהם, הוא עובד לאלוקים והם עובדי עבודה זרה, הוא רודף חסד עד כדי טירוף והם שונאי חסד בטירוף שנלחמים בכל נקודה של חסד בצורה האכזרית ביותר, לכאורה היה לו לשמוח שהם יסתלקו מן העולם ולא יזיקו יותר לאנשי הטוב והחמלה, ולא יפריעו לו יותר להפיץ את אור ה' בעולם ואת החסד שכל כך אוהב. הרי גם אם המקצוע של אברהם אבינו היה עו"ד פלילי, ואנשי סדום ועמורה היו שוכרים את שירותיו, מצפוננו לא היה נותן לו לייצג אותם, אז איך זה שללא כל תשלום, ומבלי שנקרא בכלל לדגל, הוא מעצמו קופץ ונלחם ומתפלל עליהם? לנו זה נשמע ממש חילול השם שהוא דואג כל כך לאכזרים האלה.

תשובה לשאלה 1 ו-2: שאלנו, מדוע אברהם אבינו הופך את העולם בשביל למצוא אורחים שיעשה איתם חסד, ולא מעניין אותו שהוא חולה וצריך מנוחה? ועוד, אחרי שמוצא אורחים ערבים הוא משקיע עליהם בצורה הזויה? **התשובה היא:** אנחנו מבינים, מכירים ורגילים, שחסד זה רק אם אנו רואים משהו שזקוק לעזרה עקב מחסור כלשהו, שאז אנו מצווים לעזור לו בכל דרך אפשרית, ובדרך כלל גם ליבנו נכמר עליו, וכאב הלב שלנו מדרבן אותנו לעזור לו ולתמוך בו, וזה דבר גדול וחשוב מאוד לרחם על הזולת, ואנו מְצַוִּים על זה, וכל זה רק במקרה שיש לשני קושי או חוסר, אך אם אין לשני קושי או חוסר, לכאורה אין אנו נדרשים לתת כלל.

אך יש דרגה בחסד הרבה יותר גבוהה, שהיא: לא רק נתינה כדי להשלים את החוסר שיש לשני, אלא נתינה לשם נתינה, נתינה של מעיין נובע שאינו יכול לפסוק, ומשפיע מטובו כל הזמן על כולם 24/7. 'איש החסד' לא רק אוהב חסד, אלא הוא אף זקוק לחסד, ואם לא מוצא למי לתת - הוא בצער, וזו הייתה דרגתו של אברהם אבינו, שכל המציאות שלו הייתה להיות 'מעיין נובע' ומשפיע מטובו על העולם, נתינה ללא סייג וגבול, ואם אין לו למי לתת הוא בצער.

ממילא מובן מדוע אברהם אבינו 'השתגע' לחפש אורחים, כי הכאב שהיה לו מחוסר הנתינה היה הרבה יותר גדול מהכאב של חולי ברית המילה, ולכן ביום השלישי, כשכבר מצא אורחים, הרגיש שמחה כאילו זכה בפיס, והוא הוציא עליהם את כל רגש הנתינה שהצטבר בתוכו במשך שלושה ימים, וזה גרם שישחט לכל אחד בן בקר שלם, בשביל שיקבל לשון רך וטעים. וזה לא עניין אותו אם הם ראויים מצד עצמם לכל ההשקעה הזו, אלא זה היה שחרור קיטור של הנפש המיוחדת

הפראיירית של כולם

ורואים את זה גם אצל אליעזר עבד אברהם, שהוא ידע את הדרגה הזו, וידע כמה חשובה המעלה הנדירה הזו, ולכן כשהלך לחפש אשה ליצחק, הוא חיפש אשה שלא רק אוהבת חסד, אלא שהיא 'משוגעת' על חסד עד כדי טירוף, כמו אברהם אבינו, וזה גם מה שהוא מצא, נערה קטנה שעומד מולה איש מבוגר עם עבדיו, ומבקש ממנה: "הַגְמִיאִנִי נָא מֵעַט מִיָּמִים מִפְּדֶךְ", ומה היא עונה לו? "וְתֹאמַר שְׁתֵּה אֶדְנִי וְתִמְהַר וְתִרְדּוּ כָּדָה עַל יָדָה וְתִשְׁקְהוּ". קודם כל אומרת "כן", ומיד עוברת לביצוע, בלי לדבר עוד מילה אחת, הבן אדם צמא ולא פנוי לשמוע כלום. ולאחר שסיים לשתות והרווה את כל צמאונו, היא מציעה מעצמה לתת גם לגמלים שלו לשתות, שנאמר: "וְתִכַּל לְהִשְׁקָתוֹ וְתֹאמַר גַּם לַגְמָלֶיךָ אֶשָּׂאב עַד אִם כָּלוּ לִשְׁתֹּת". לא מעניין אותה שהוא כבר שתה ויכול לעשות את זה לבד, וגם שיש מסביבו עשרה עבדים (חזקוני כ"ד, י'), ליבה נמשך לחסד כמו דבורים לדבש, זה העונג שלה, ובלי זה היא לא רגועה.

נבעולם בחוץ היא הייתה נקראת פראיירית גדולה, והיא הייתה טרף לניצול ציני, אך לצערי, גם אצלנו החרדים לדבר ה' היא לא הייתה מתקבלת כל כך, גם אם באמת זה היה ממקום טהור של חסד. במקרה הטוב היו מעקמים עליה את האף, ובמקרה הפחות טוב היו אומרים שהיא קצת קצת... והיו שולחים אותה לטיפול רגשי עמוק לבדוק אולי זה נובע מרצון כ"כ חזק לתשומת לב, עד כדי מחיקת האישיות שלה, והיא זקוקה דחוף לחיזוק העוצמות והביטחון העצמי שלה]. רואים אנו שאבותינו ואמותינו הקדושים היו כל כך מורמים מעם, ודבוקים בחסד, דביקות שאינה ניתנת להבנה בדור שלנו.

חשובה לשאלה 3: שאלנו, מדוע אברהם אבינו מרחם על אנשי סדום ועמורה ויוצא מעצמו להילחם ע"ז שלא יושמדו מן העולם? התשובה היא: כמו שאמרנו, שאברהם אבינו היה איש חסד בדרגה הגבוהה ביותר, והיא: נתינה מצורף של נתינה, אהבת חסד ללא גבול, שגוברת על המגבלה הפיזית, ובדרגה הגבוהה הזו הנתינה והחסד שופעים על כולם, וכמו שדרגה זו גרמה לו לרוץ בחוליו ולחפש אורחים, כך גרמה לו גם להשפיע חיים על אנשי סדום שלא יאבדו מן העולם, ודבר זה דווקא מקדש את שמו יתברך, שחסדו כל כך שופע אף על אלה שהכי פחות ראויים. [ויש גם צד שני למטבע, האם אדם כזה, שכולו חסד, יכול להתגבר על מידת הרחמים והשפעת החסד כאשר זה רצון ה', או שיישאר כנוע ביד טבעו הרך ולא יקיים את רצון ה'? וראינו במלחמה עם המלכים וכן בעקידת יצחק ובגירוש ישמעאל והגר, ששלט בליבו, וכפה על טבעו לעשות את רצון ה'].

מסירות נפש לכל אדם

מסופר על איש אחד בבריסק, שהיה סוחר בדים, ופעם אחת תפסו אותו על עבירה במכס, והיה חשש שיגזרו עליו ללכת לסיביר. כששמע זאת הגרי"ז מבריסק, קרא לעו"ד ואמר לו כביכול על עצמו שתפסו אותו באיזו עבירה במכס, והוא רוצה שהעו"ד ידאג לו. מיד אמר העו"ד: "סיפור כזה, העצה היחידה היא רק לגנוב ולהעלים את תיק ההאשמה. ואמנם זה סיכון גדול לעשות דבר כזה, אך בשביל כבוד הרב אני מוכן לעשות זאת". ואז גילה לו הרב כי הסיפור קרה ליהודי פלוני ולא לו עצמו. כששמע זאת העו"ד הוא סירב להסתכן בעבור יהודי אחר, ורק בעבור הרב היה מוכן להסתכן. אמר לו הרב מבריסק: "הצער של אותו יהודי מבני קהילתי הוא צערי ממש, והצלתו הצלתי", וניסה לדחוק את העו"ד עד שהסכים להעלים את התיק, אך בתנאי שהרב יברך אותו ויבטיח לו שהוא לא יתפס. הרב אכן הבטיח לו, והעו"ד גנב את התיק ושרף אותו, וכך ניצל אותו יהודי. (בית אב פר' בהעלותך, והגש"פ מבית לוי [הוספות] עמ' קצ"ו)

שלו שבועות בה הר געש של נתינה שלא בא על סיפוקו. הם אולי לא ציפו לזה ולא זקוקים לזה, אך הוא היה צריך את זה בשביל עצמו. (מכתב מאליהו ח"ב עמ' 178)

וכתוב בגמרא: "שלשה סימנים יש באומה זו: הרחמנים, והביישנים, וגומלי חסדים" (יבמות עט.). וצריך להבין, מה ההבדל בין רחמנים לגומלי חסדים? הרי לכאורה הם אותו דבר, מי שמרחם גומל חסד, ומי שלא לא? התשובה היא, כמו שאמרנו, רחמנים זה שכאשר לשני יש חסרון, אז ליבנו מרגיש את צערו ומרחם עליו, ומנסה לעזור לו בכל דרך שניתן. גומלי חסדים זה גם במקום שְׂרָגֶשׁ הרחמים לא התעורר.

וכן כתוב בגמרא: "תנו רבנן: בשלשה דברים גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה: צדקה בממונו, גמילות חסדים בין בגופו בין בממונו. צדקה לעניים, גמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים. צדקה לחיים, גמילות חסדים בין לחיים בין למתים". (סוכה מט.). וזה כמו שאמרנו, צדקה מעוררת אצל האדם רחמים, והיא מדרבנת אותו לעזור כדי שלא יכאב לאדם הלב וירגע לו הרגש. גמילות חסדים זה גם כשהרגש לא התעורר, ולכן זה יותר גדול, משום שצריך להיות בעל מעלה של חסד לגמול עם השני גם ללא דחיפה של הרגש.

סיפור: יש אורח ויש אורח?!

ר' יוסף דוב הלוי סולביצ'יק זצ"ל, בעל ה"בית הלוי", היה הראשון לשושלת בריסק. הוא אביו של ר' חיים מבריסק זצ"ל, וסבו של הגרי"ז מבריסק זצ"ל. נולד בשנת תק"פ, ונפטר באייר תרנ"ב.

כשהיה נוסע בדרכים, היה נוהג שלא ללכת בבגדי הרבנות, אלא בבגדים פשוטים, כדי שלא יכירוהו. פעם אחת הוא נסע בליל חורף קשה לעיר ברנוביץ', ומרוב קור לא היו יכולים להמשיך בנסיעה, והחליטו להיכנס לפונדק יהודי שהיה בדרך. העגלון ניסה לדפוק בדלת, אך לא היה מענה, ומכיון שהיה זה סכנה מוחשית להישאר בחוץ בקור כזה, ביקש הרב מהעגלון שידפוק בכל כוחו.

למשמע הדפיקות החזקות קם בעל הבית ופתח את הדלת בפנים זועפות, האו כמובן לא זיהה את הרב מבריסק, ואמר להם שאין מקום לינה בעבורם, כי אמורים להגיע אליו אורחים. הם התחננו אליו שיתן להם לפחות קורת גג להסתתר מהקור עד הבוקר, ובסוף הרשה להם בעה"ב להיכנס ולשכב במסדרון.

לאחר כמה שעות נעצרו עגלות ליד הפונדק, ובעל הבית מיד הזדרז לקבלם בלבביות ובסבר פנים יפות. היה זה ר' אהרן פרלוב מקוידנוב (האדמו"ר השלישי בחסידות קוידנוב), יחד עם קבוצה מחסידיו.

לאחר שהגיש להם בעל הבית כוסות תה, ונחו מעט מהדרך, עבר הרב מקוידנוב במסדרון, וראה את הרב מבריסק שוכב על הרצפה, ומיד קרא: "ר' יושע בער? ! הרב מבריסק? ! מדוע אתה שוכב כאן? !".

כששמע בעל הבית את קריאות הרב הוא התמלא פחד ובושה, בכך שנהג בביזיון ברבה של בריסק, ומיד ניגש לבקש את מחילתו על כך. אמר הרב מבריסק: "זה לא חכמה להכניס אורחים שהם אנשים מכובדים. אדם צריך להכניס אורחים בלי לעשות חילוק אם הם אנשים פשוטים או מכובדים, כמו אברהם אבינו שהכניס לביתו את האורחים, ואפי' שחשב שהם ערבים, כיבדם בכבוד גדול". (כצאת השמש בגבורתו עמ' קצ"א)